הכל מעריכין פרק ראשון ערכין ה.

רגלה של זו עולה יכול תהא כולה עולה תלמוד לומר יכל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש ממנו קודש ולא כולה קודש יכול תצא לחולין ת"ל יהיה בהווייתה תהא הא כיצד *תמכר לצורכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר שבה דברי ר"מ א)רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אומרים מנין ב)לאומר רגלה של זו עולה שכולה עולה תלמוד לומר כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש לרבות את כולה ואפילו למ"ד אין כולה עולה הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו ג)אבל דבר שהנשמה תלויה בו קדשה כולה א) (אלא) לא קשיא הא בקדושת הגוף הא בקדושת דמים והא מר הוא דאמר ב) ד)מקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף לא קשיא הא ה)דאקדיש כולה הא דאקדיש חד אבר חד אבר נמי איבעויי איבעיא ג) לן דבעי ו)רבה הקדיש אבר לדמיו מהו כי איבעי לן בתם הכא בבעל מום דומיא דחמור בעל מום נמי איבעויי איבעיא ד) לן דבעי רבה ז)דמי ראשי לגבי מזבח מהו כי אבעיא לן מקמי דאשמעה להא מתניתא השתא ה) דשמעה הא מתניתא לא מיבעיא לן גופא בעי רבה דמי ראשי לגבי מזבח מהו נידון בכבודו א' אינו נידון בכבודו לא אשכחן בדמים דאינו נידון בכבודו או דלמא לא אשכחן לגבי מזבח דנידון בכבודו תיקו בעי רבא ח)ערכי עלי לגבי מזבח מהו נידון בהשג יד או אין נידון בהשג יד לא אשכחן בערכין דאין נידון בהשג יד או דלמא לא אשכחן לגבי מזבח ו) דמיפריק אלא בשויו תיקו בעי רב אשי ט)הקדיש שדה אחוזה לגבי מזבח מהו מי אמרינן לא אשכחן שדה אחוזה דמיפרקא אלא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף או דלמא לא אשכחן לגבי מזבח דמיפריק אלא בשויו תיקו: **מתני'** י)פחות מבן חדש נידר אבל לא נערך: **גמ'** ת"ר כ)המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכמים אומרים לא אמר כלום במאי קמיפלגי ל)ר"מ סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה יודע שאין ערכין לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים ורבנן סברי אדם מוציא דבריו לבטלה כמאן אזלא הא מ)דאמר רב גידל א"ר האומר ערך כלי ז) עלי נותן דמים כר"מ נ)פשיטא דכר"מ אתיא מהו דתימא אפילו כרבנן התם הוא דטעי סבר כי היכי דאיכא ערכין לבן חודש איכא נמי לפחות מבן חודש אבל הכא דליכא למיטעי ודאי אדם יודע ס)שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים קמשמע לן ולרבי

רש"י

סימכר לצורכי ה) **עולה ודמיה חולין.** דהא לא אקדיש גופה: **חוץ מדמי אבריו.** שלא יקבל דמה כיון דנחתא ליה קדושת הגוף אינו רשאי למוכרה ואם מכרה אינה מכורה שהרי עולתו היא וכיון דלא נפקא לחולין דתמימה היא אין קדושה חלה על מעות האבר הלכך אינה מכורה. וא"ת נמלא לוקח זה מקריב עולה חסירה אבר שאין אבר זה שלו הא פרכי' לה בפ"ק דתמורה (דף יא:) ומשנינן לה כגון דאמר הרי עלי עולה בחייה: **ואפילו למ"ד כו'.** הכי אוקימנא בשילהי פ"ק דתמורה (דף יא:) דלא פליגי ר"מ ורבי יהודה אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו כגון מן הארכובה ולמטה: ה"ג **לא קשיא** ולא גרסי' **אלא: הא בקדושת הגוף.** הא דקתני פשטה קדושה בכולה כגון דאקדשה קדושת הגוף דאמר ראש בהמה זו אקריב עולה וברייתא דלעיל [ד:] דאין לקדשי מזבח אלא ראשה של פרה כגון דאקדשה לדמים דאמר ראש בהמה זו עלי לדמי עולה דומיא דעבד וחמור דלא שייכא בהו קדושת הגוף להקרבה: **והא מר הוא דאמר.** בפ"ק דתמורה (דף יא:) הקדיש זכר איל דחזי לעולה ואקדשיה לדמי עולה קדוש קדושת הגוף והוא עצמו יקרב עולה דמיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף הואיל והוא חזי לגופיה ה"נ כי אמר ראש פרה לדמי עולה תיקדש לגופה ט)(הוא) הואיל והיא חזיא תפשוט קדושה בכולה: **הא דאקדיש כוליה.** לדמיו קדוש קדושת הגוף דליכא אלא חד מיגו: **הא דאקדיש חד אבר.** כגון הכא דאמר ראש פרה לדמי עולה לא י) אמרינן מיגו דקדיש חד אבר קדשה נמי כולה ומיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף יא) דתרי מיגו לא אמרינן יחד: **אבר נמי איבעויי איבעיא ליה למר.** בשילהי פ"ק דתמורה (דף יא:): **הקדיש אבר לדמיו מהו.** שתקדש כל הבהמה לגופה מי אמרי' מיגו דקדיש חד אבר לדמי קדיש לגופיה ומיגו דקדיש חד אבר קדשה כולה א"ד תרי מיגו לא אמרינן ואם איתא תפשוט ליה למר מהא ברייתא דלא דהא קתני אין להקדש אלא ראשה ואוקמה לה בקדשי מזבח ודקאמר לדמי: **בתם.** דאיכא למימר דתיחות ליה קדושת הגוף דהא חזי להקרבה וברייתא דפשיטא ליה דלא קדשה כולה בבעל מום קא מיירי דומיא דעבד וחמור דלא חזו לגופייהו: **דמי ראשי למזבח** יב) **מי נידון בכבודו או אין נידון בכבודו.** ויהיב פלגא דמים והרי אין לך בעל מום למזבח גדול מזה שהוא אדם וקא מיבעיא ליה ולמאי תיפשוט ליה מההיא דאין נידון: **מי אמרי' לא אשכחן.** נדר בשום דוכתא דאין נידון בכבודו א"ד לא אשכחן לגבי מזבח כו': **נידון בהשג יד.** גבי נדר ונדבה כי האי: **הקדיש שדה אחוזה.** לדמי עולה: **מהו.** היכי פריק ליה אי בעי למיפרקיה דהא פשיטא לן אי אקדשיה לבדק הבית הוה פריק בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף דגזירת הכתוב הוא ואפילו היא שוה אלף זוז יג): **שדה אחוזה דמיפרקא.** דהא לא אשכחן שדה אחוזה אלא לבדק הבית דסתם הקדישות לבדק הבית הלכך כי פריש לה למזבח לא פריק לה נמי אלא בהכי או דלמא לא אשכחן למזבח יד) אלא בשויו דהא לא אשכחן קרבי (א) למזבח אלא בבהמות והנהו ודאי לא נתנה תורה קצבה לפדיונן אם הוממו והכא נמי אמרינן בשויו. תיקו: **מתני' פחות מבן חדש נידר.** אם אמר אחר דמיו עלי שהרי דמים כל דהו יש לו: **אבל לא נערך.** שלא נאמר בפרשה (ויקרא כז) אלא מבן חודש ומעלה: **גמ' נותן דמיו.** כמה שהוא נמכר בשוק: **כר"מ.** דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ואדם יודע דאין ערך לכלי דנפשות כתיב (שם) וגמר ואמר לשם דמים: **פשיטא דכר"מ.** ל"ל למימר כמאן אזלא הא: **התם.** גבי פחות מבן חדש פטרי רבנן משום דאיכא למימר אפילו אין אדם מוציא דבריו לבטלה הני מילי היכא דהוא יודע שדבריו בטילין אבל זה סבור היה שיש ערך לפחות מבן חדש כבן חדש והרי אין לו ונמצא הקדש טעות ודמים לא קאמר דליתיב דמי אבל גבי כלי ליחייב קמ"ל דר"מ היא ולא רבנן דטעמייהו דרבנן משום דלאדם מוציא דבריו לבטלה ואפילו הוא יודע שדבריו טו) זה בטילין:

תוספות

ימכר לצרכי עולה. וא"ת וכי לוקח זה מקריב עולה חסירה אבר שאין אבר זה שלו הא פרכינן (ג) פ"ק דתמורה (דף יא:) ומשני כגון דאמר הרי עלי עולה בחייה כלומר כמו שיכול לחיות ואע"פ שנחתך רגלה מן הארכובה ולמטה טז) והא דלא קא משני כגון דאמר רגלה של זו עולה לפטור עולתו של פלוני י)כמ"ד פ"ק דחולין (דף כג:) כ)הרי עלי לתם לפטור תודתו של פלוני י"ל דלא נקט לה אלא על לשון מימרא דאמורא אבל לשון הברייתא לא מישתמע הכי: **והא מר הוא דאמר הקדיש זכר לדמיו.** מכאן משמע דגרסי' רבה שלא (ג) אמר אביי מר לרבא חבירו אע"ג דאשכחנא דאמר רב יוסף לאביי תלמידו מר דגברא רבה הוא ידע מאי קאמינא בזבחים פ' קדשי קדשים (דף סג.) התם שאני שהבין אביי מה שלא הבינו אחרים: **דבעי** רבה דמי ראשי לגבי מזבח כו' תיקו. היינו מקמי דשמעינן מתני' דלעיל כדמסקינן: ל)(**בעי** רבה דמי ראשי יז) למזבח.) צריך עיון אמאי לא נקט ערך ראשי לגבי מזבח כמו נבעיא דבסמוך: **בעי** רבא ערכי עלי לגבי מזבח. אי רבה גרסי' בכולן יש לפרש באם תמצא לומר כדלעיל יח): **אדם** יודע שאין ערך לפחות מבן חדש. ואפילו אינו יודע מ"מ דעתו ע"פ שתקנו חכמים הלשון וא"ת מאי שנא מדאמר פרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר ואמר תרומה לא אמר כלום ויש לומר דלא אמר כלום ממה שמוציא בפיו אבל מה שבלבו הוי קיים ועוד יש לומר דהתם שאני שמה שאמר בפיו אינו רוצה וכמה יט) שאמר בלבו טעה:

יכול

עין משפט נר מצוה

מט א ב מיי' פט"ו מהלכות מעשה"ק הלכה ג:
נ ג מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה יד:
נא ד מיי' שם הלכה יז:
נב ה ו מיי' שם הל' יט:
נג ז מיי' פ"ה מהל' ערכין הלכה ט:
נד ח מיי' שם הלכה ג:

מוסף רש"י

יכול תצא לחולין. כפדיון שיפדה אותו אבר (חולין סט.). ת"ל יהיה. יהיה קדש ההוא אבר, וכיון דההוא אבר הוי קדוש הו לא מצי למשמט ההיא בהמה לשם חולין, אלא תמכר כולה חוץ מדמי אותו אבר שבה, דדמי אותו אבר לא יטול שהרי הקדישו ואינו יכול למוכרו (תמורה יא.). חוץ מדמי אותו אבר. וממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו, ובתמורה (שם) פרקין והא קמיימי אותו שקנאה עולה מחוסרת אבר, והוא היה מחייב עולה (חולין שם). לרבות את כולה. דה"ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש, ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפילו לא נתן לה' אלא ממנו, דהיינו מקצתה, יהיה קדש כולה (שם). מקדיש זכר, איל, לדמיו, שימכרנו ויביא בדמיו עולה (בכורות יד: תמורה יא.) לו אפס (תמורה יט:). ולהכי נקט רבה זכר, דבעולה איירי רבא ויקבצו לא הוא לעולה וליכא למימר קדשה קדושת הגוף (שם יא:). לו: להכי נקט זכר דחזי לעולה משום דבעולה דמייתו קרבן עולה מייתו (בכורות יד.). קדוש קדושת הגוף. הוא עצמו קדוש קדושת הגוף ויקרב עולה (שם). מיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף, וכיון דאיהו גופיה חזי להקרבה קרב (תמורה יט). ואינו יכול למוכרו הואיל והוא גופיה חזיא לעולה (שם יא.). מאחר שהקדישו והוא עצמו ראוי להקרבה אינו יוצא מידי מזבח (שבועות יא.). המעריך פחות מבן חדש. לאמר על פחות מבן חדש ערכי עלי, והתורה לא נתנו לו ערך, דגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש וגו'. ר"מ אומר נותן דמיו. כמה שהוא נמכר בשוק, דקסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים (סנהדרין סה.). האומר ערך כלי זה עלי. ערך לא שייך גבי כלים אלא באדם ונותן לפי שניו כמו שכתוב בפרשה, נותן דמיו. כמו שהיא שוה, דיודע הוא שאין לומר לשון ערך לכלי ואין ערכו קצוב וגמר ואמר לשם דמים, דאין אדם מוציא דבריו לבטלה (סנהדרין יד.).

רבינו גרשום

יכול תצא. שאר הבהמה לחולין: בהוייתה תהא. בקדושתה תהא: חוץ מדמי אותו אבר שבה. שהקדיש שדמיו יהא קדש: הא בקדושת הגוף הא בקדושת דמים. אי אקדשיה לראש בהמה בקדושת דמים למזבח שימכר ויקח בדמיו קרבן למזבח ודאי אין לו אלא ראשה דאפשר למכור הראש לבדו. אבל אי אקדשיה קדושת הגוף [ליקרב הוא עצמו למזבח הוא ואי אפשר לחלוק והראש מן הגוף] פשטה הקדושה בכולה דאי אפשר לשחוט הראש לשם עולה והגוף לשם חולין דהא אין שוחטין חולין בעזרה: [והא מר הוא דאמר. רבא במסכת תמורה הקדיש זכר לדמיו שאמר דמי זכר זה עולה קדוש קדושת הגוף (עז) והזכר עצמו קדוש הואיל וראוי למזבח הכא נמי הואיל וראויה האי פרה לקדשי מזבח כיון דאקדשה קדושת דמים תהא קדושה מזבח ותפשוט קדושה בכולה: הא דאקדשה כולה. לקדושת דמים קדשה קדושת הגוף: הא דאקדיש חד אבר. לקדושת דמים לא קדיש קדושת הגוף: מהו. מי קדש קדושת דמים או קדושת הגוף דומיא דחמור דלא קרב למזבח: דמי ראשי לגבי מזבח. [illegible]

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ורבי יהודה רבי יוסי וכן איתא ותוספתא בחולין סט:], ב) [קדושין ז.], ג) תמורה יא: יט: שבועות יא. ע"ש בסוגיות יד: ושם איתא הקדיש, ד) תמורה יא: ע"ש, ה) סנהדרין סה., ו) תמורה מ: [לקמן כ. כתובות נח: נזיר ט. גיטין לט.], ז) סנהדרין יד: לקמן כ., ח) וע' תוספות סנהדרין טו. ד"ה האומר, ט) יעב"ץ מ"ג, י) נ"ה כדאמרינן, כ) לא נריכא לאמר הרי עלי חלה וכו' כל"ל נ"ק, ל) [נ"ק מ"ז וגורס הכל ד"א].

תורה אור השלם

ג. ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן ליי' כל אשר יתן ממנו ליי' יהיה קדש: ויקרא כז ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שדה וכו' לא אשכחן קרבי למזבח: (ב) תום' ד"ה ימכר וכו' פרכינן לה פ"ק: (ג) ד"ה והא וכו' שלא יאמר אביי:

שיטה מקובצת

א] תיבות אלא נמחק: ב] דאמר המקדיש זכר: ג] איבעיא לך דבעי: ד] איבעיא לך דבעי: ה] השתא דשמעתה להא: ו] מזבח נדון בהשג יד תיקו ותיבות דמיפריק אלא בשויו נמחק: ז] כלי זה עלי נותן דמיה כר"מ: ח] לצורכי עולות ודמיה: ט] אבר שבה שלא יקבל דמה דכיון דנחתא: י] לא קדשה בה מה כולה לגופה דהוו להו תרי מגו דנימא דמגו דנחית אבר לקדושת דמים נחית ליה נמי קדושת הגוף ומגו דקדיש חד אבר ותיבות אמרינן מיגו נמחק: יא] הגוף ותרי מגו לא אמרינן הס"ד ותי' יחד נמחק: יב] למזבח מהו מי כר' פלגא דמיו והרי: יג] זוז ואפילו אין שוה אלא דינר אי בעי למפרקא לא פריק לה אלא הכי הכא מאי מי אמרינן לא אשכחן שדה אחוזה כו' והד"א: יד] למזבח דמיפריק אלא: טו] תיבות זה נמחק: טז] ולמטה יכולה לחיות והא: יז] דמי ראשי לגבי מזבח אות ל נמחק: יח] כדלעיל. גליון את"ל בדמי ראשי לגבי מזבח דאינו נדון בכבודו משום דבהקדש לא אשכחן נדון בכבודו אבל ערכי עלי לגבי מזבח כיון שהזכיר לשון ערך נדון בכבודו או דלמא כל לגבי מזבח אינו נדון בכבודו ואת"ל כל לגבי מזבח אינו נדון בכבודו מקדיש שדה אחוזה למזבח מהו מי מדמינן פדיונה כמקדיש לבדק הבית או דלמא כל לגבי מזבח נפדה בשויה. הרא"ש ז"ל: יט] וכמה שחשב בלבו טעה תיבת שאמר נמחק. גליון אבל הכא פיו ולבו שוין אלא שהוציא דמים בלשון ערך וסבור שעולין לסגנון אחד. הרא"ש ז"ל:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones